

Pukovnik
mr. MOMIR MADŽIĆ

Taktička vazduhoplovna podrška snaga kopnene vojske u konceptu „dubokih udara”

Polazeći od toga da koncept »dubokih udara« predstavlja osnovu američke doktrine »vazdušno-kopnene bitke« i NATO doktrine FOFA »udari po drugim ešelonima«, u radu se razmatraju: ciljevi udara u dubinu protivnika, karakteristike zone dejstva združenih taktičkih jedinica, oblici izvođenja dubokih udara, upotreba i komandovanje taktičkim vazduhoplovnim snagama NATO u ovom konceptu. Težište je na zadacima vazduhoplovnih snaga.

Autor polazi od saznanja eksperata Zapada da su za realizaciju koncepta »dubokih udara« potrebne odgovarajuće snage naoružane vatrenim i ubojnim sredstvima koja mogu ispoljiti dejstva na željenim dubinama teritorije protivnika. U sadašnjim uslovima vazduhoplovne snage su najmoćnije sredstvo komandanta vojišta i ostalih komandanata jedinica kopnene vojske, za ostvarivanje ciljeva bitaka i operacija. Najveći doprinos te snage daju efikasnom realizacijom osnovnih zadataka: ostvarivanjem i očuvanjem stečene prevlasti u vazдушnom prostoru, dejstvima u izolaciji bojišta, dejstvima u neposrednoj vatrenoj podršci jedinica kopnene vojske i taktičkom izviđanju iz vazdušnog prostora.

U stranim vojnostručnim publikacijama često se objavljuju brojni radovi u kojima se objašnjava suština koncepta »dubokih udara« koji čine osnovu američke doktrine pripreme i izvođenja »vazdušno-kopnene bitke« i NATO doktrine FOFA »udari po drugim ešelonima«. U njima se ističe da se »duboki udari« izvode u odbrani i u napadu istovremeno protiv protivavionskih snaga i sredstava prvog ešelona i onih koje još nisu u neposrednom borbenom dodiru: snage koje slede (koje tek treba da se uvedu u borbu), snage koje vrše dotur i evakuaciju, kao i objekata na teritoriji protivnika. Tako je koncept »dubokih udara« postao veoma važan činilac bitke i operacije. Do toga se došlo na osnovu iskustava iz ratne prakse, koja su potvrdila da izolacija rejona borbenih dejstava ima velikog uticaja na postizanje prednosti na bojištu, pa i na vojištu.

Dejstva po snagama i objektima u dubini izvode se s ciljem:

— *prvo*, da se elementi operativnog borbenog rasporeda protivnika unište, razbiju, zadrže ili ometu u izvršavanju zadataka, čime se onemogućava planirana vatrena i druga podrška i grupisanje snaga. Tim dejstvima se smanjuje brzina (tempo) nastupanja drugih ešelona i rezervi protivnika i stvaraju povoljni uslovi za uspješnija dejstva sopstvenih snaga prvog ešelona, kao i za naknadna dejstva radi uništenja protivnikovih razbijenih delova;

— *drugo*, da se unište, razbiju, zadrže ili ometu snage koje vrše dotur i evakuaciju, pa time oteža ili onemoguću uredno snabdevanje protivnikovih snaga prvog ešelona;

— *treće*, da se unište ili neutrališu važni objekti u dubini bojišta protivnika, koje njegove snage koriste ili će ih koristiti u periodu pripreme i izvođenja narednih borbenih dejstava, čime se sprečava, ili usporava pokret snaga, dotur i evakuacija;

— *četvrto*, da se pri nastavljanju napada sopstvenih snaga stvore povoljni uslovi da se lakše održi i proširi postignuti uspeh, spreči reorganizacija odbrane i pokret protivnikovih rezervi i onemoguću organizovano povlačenje njegovih snaga.

Za dejstva po snagama, sredstvima i objektima u dubini teritorije protivnika koriste se taktička avijacija, helikopteri, rakete zemlja-zemlja, artiljerija velikog dometa, bespilotne letilice, sredstva za protivelektronsku borbu i manevarske snage u zoni bojišta. Ubrzano se radi na modifikaciji tih sredstava i iznalaženju novih.¹ Izgleda da se najveća pažnja poklanja raketama zemlja-zemlja. Uprkos naporima da se razviju raketni sistemi velike preciznosti pogađanja smatra se da će i dalje težište biti na taktičkoj avijaciji, koja će morati da izvršava ovaj složeni borbeni zadatak.²

U sadašnjim uslovima snage taktičke avijacije predstavljaju najmoćniju komponentu, koja je sposobna da grupiše snage i ispolji snažno vatreno dejstvo po novootkrivenim objektima u dubini borbenog rasporeda protivnika. Otuda i naslov »vazdušno-kopnena bit-

¹ Tipičan primer novog sredstva, za ovakav koncept borbenog dejstva, predstavlja istraživanje »jurišnog probijača« (Assault Breaker) koji od 1978. godine razvija DARPA. To je sistem koji čine: rakete koje se lansiraju sa kopna, koje ka objektima dejstva vode avionski radari i koje na kraju putanje odbacuju vođena zrna koja sama pretražuju, zahvataju i napadaju pojedinačne tenkove. Do sada je utrošeno za istraživanje 250 miliona US dolara. Izgleda da se od daljeg rada odustalo, ali ideja nije odbačena.

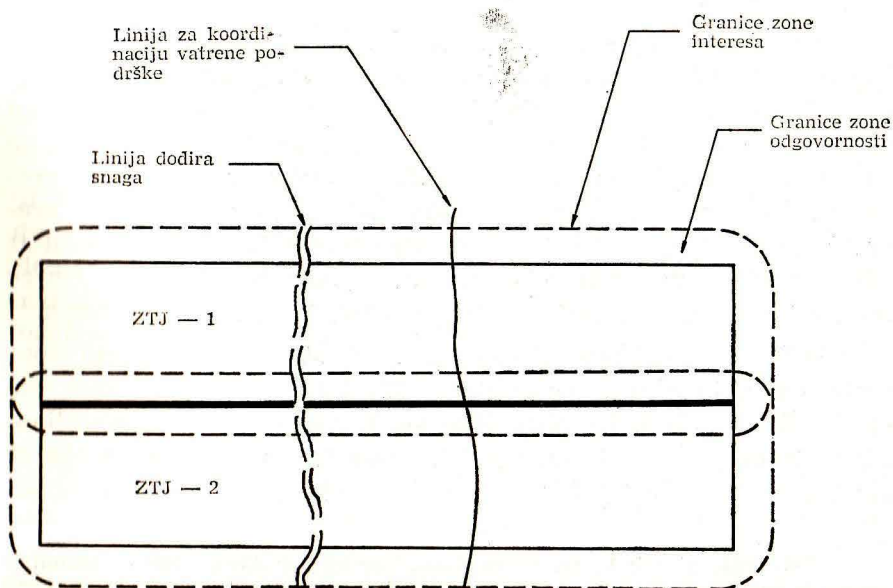
² Dejstva po objektima u dubini teritorije protivnika (drugi ešeloni i rezerve) riskantan je poduhvat zbog toga što vazduhoplovi moraju savladati snažnu PVO protivnika, da ne budu otkriveni ali i da pronađu objekte dejstva koji često menjaju svoju poziciju.

ka« ukazuje na to da u njoj vazduhoplovne snage imaju značajnu ulogu. Načini njene realizacije nisu detaljnije razrađeni, a parcijalni pogledi se mogu naći u člancima vojnih publikacija Zapada i Istoka. Zato se oseća potreba da se, radi boljeg razumevanja celine koncepta »dubokih udara«, potpunije oblikuju pogledi vojnih teoretičara i praktičara o upotrebi taktičkih vazduhoplovnih snaga za vazduhoplovnu podršku jedinica kopnene vojske koje izvođe bitku — operaciju (brigada, divizija, korpus).

1. Karakteristika zone dejstva združenih taktičkih jedinica

U izvršavanju borbenih zadataka združenim taktičkim jedinicama (ZTJ) određuje se sektor odbrane, a u napadu zona dejstva. Njihova veličina zavisi, načelno, od zamisli dejstva višeg komandanta, uloge jedinica, vremenskih uslova i jačine protivnika.

Prostor na kome ZTJ izvođe borbeno dejstvo protiv snaga protivnika naziva se *zona odgovornosti* (uticaja). Najčešće je to geografski prostor na kome je ZTJ u mogućnosti da neposredno ispolji svoja dejstva manevrom i sredstvima vatrene podrške. Ta zona obu-

Shema 1: Međusobni odnos zona ZTJ

hvata i sve snage protivnika čija dejstva mogu da utiču na neposrednu borbu združene taktičke jedinice. U toj zoni komandanti jedinica moraju otkriti ciljeve i objekte i po njima izvoditi vatrene udare i druga dejstva. Njene granice određuje viša komanda, a komandant ZTJ potčinjenim jedinicama. Zona se izražava prostorno i vremenski, a predstavlja se grafički na karti (prema shemi 1).

Komandant ZTJ sam određuje *zonu interesa*. Ona obuhvata prostor zone odgovornosti, prostor suseda i raspored snaga i objekata protivnika koji su značajni za tekuća i naredna borbena dejstva združene taktičke jedinice. U njoj komandant prati dejstva i namere protivnika kontrolom prilaznih komunikacija koje izvode u zonu odgovornosti. Takođe, u toj zoni komandant prati dejstva suseda i prikuplja potrebne obaveštajne podatke.

Prostorne i vremenske veličine zona ZTJ date su u tabeli 1.³

Združena taktička jedinica	Zona odgovornosti		Zona interesa	
	km	čas	km	čas
Brigada	15	12	70	24
Divizija	70	24	150	72
Korpus	150	72	300	96

Stvarnu geografsku veličinu ovih zona određuju razni faktori borbene situacije i vreme potrebno za reagovanje određene jedinice prema razvoju situacije na bojištu. Tako npr. za korpus, normalno vreme reagovanja je 72 sata, pa se i zona odgovornosti proteže na 72 sata a zona interesa na oko 96 sati. Ove vremenske veličine prevode se na prostorne dimenzije uzimajući u obzir mogućnosti kretanja jedinica protivnika, karakteristike terena i dr., a kao rezultat dobijaju se granice zone odgovornosti korpusa od 150 i 300 km za zonu interesa, ispred linije dodira vlastitih i protivnikovih snaga.⁴

Da bi ostvarili postavljene ciljeve dejstva, pri realizaciji koncepta »dubokih udara«, komandanti ZTJ integrišu dejstva svih formacijskih i pridatih jedinica. Posebno je važna linija za koordinaciju vatrene podrške. Komandant korpusa je, načelno, odgovoran za vatrene udare u dubini do 70 km, a dublje, komandant vazduhoplov-

³ Detaljnije videti: R. W. Richardson, *Tactics for Army 1986 — Winning on the Extender Battlefield*, »Army« 3 (1981) 6, str. 35—42.

⁴ A. M. James, *Tacair Support for Airland Battle*, »Air Univerzity Review« 4/1984, str. 16—24.

nih snaga. U toku izvođenja bitke (operacije) oni će nastojati da produže borbena dejstva maksimalno u dubinu teritorije protivnika po snagama koje im se suprotstavljaju, prema principima izvođenja »vazdušno-kopnene bitke«.

2. Načini izvođenja „dubokih udara“

Komandant kopnenih snaga planira sva dejstva svojih jedinica i sredstava i snaga taktičke avijacije. On usklađuje upotrebu tih i ostalih raspoloživih snaga kako bi uspešno izvršio dobijeni zadatak. Ova dejstva se mogu izvesti primenom jednog od mogućih oblika »dubokih udara«.⁵

Prvi, vatrena moć se koristi da se snage protivnika dezorganizuju i odgodi njihovo uvođenje u zonu borbenih dejstava. Vatrene moć trebalo bi da omogući komandantu ZTJ da izoluje i porazi snage protivnika po delovima, odnosno da ih raseče, izoluje male grupe, napadne ih i uništi nadmoćnijim vlastitim snagama. Dodatna korist je pometnja, usporavanje i raspad protivnikovog komandovanja snagama po celoj dubini zone dejstva. To se ostvaruje koordiniranim dejstvima vlastitih snaga u sadejstvu sa taktičkom avijacijom.

Drugi, vatrena moć je usmerena protiv snaga protivnika po dubini rasporeda ne samo da se spreče u pojačavanju snaga prvog ešelona već da se spreči i njihovo angažovanje za ofanzivna dejstva u bok i pozadinu sopstvenih jedinica koje prodiru u dubinu (angažovanje u bliskoj borbi).

Treći, obuhvata vatrene dejstva po snagama duboko u pozadini, uz korišćenje manevarskih mogućnosti kopnenih jedinica i istovremeno vođenje bliske borbe. Time se sprečava protivnik da nagomilava svoje snage a smanjuje se tempo pokreta njegovih snaga iz dubine. Smatra se da je ovaj oblik kompleksniji i teži za izvođenje, jer zahteva dejstva kombinovanih rodova u bliskom sadejstvu sa snagama vatrene podrške, a posebno taktičke avijacije.

Četvrti, planira se radi uništavanja ili neutralisanja određenih snaga protivnika ili njihovih prednosti, kao što su: pojedini sistemi oružja (prvenstveno sa nuklearnim bojnim glavama), objekti na komunikacijama i drugi koje jedinice koriste ili će ih koristiti u toku izvođenja borbenih dejstava.

⁵ A. M. James, *Isto*.

Ovakva dejstva u okviru koncepta »dubokih udara« primoravaju komandante kopnenih snaga, naročito komandanta korpusa, da budu vanredno zainteresovani za upotrebu vatrenih sredstava i rukovođenje dejstvima u izolaciji rejona, kako bi ostvarili svoje ciljeve, jer oni imaju ograničena formacijska vatrena sredstva i jedinice kojima mogu da napadnu snage i objekte protivnika daleko izvan linije za koordinaciju vatrene podrške. Doktrina kopnene vojske zahteva da ti komandanti planiraju dejstva tako da predvide i iskoriste sve šanse koje će takvi »duboki udari« stvoriti u bliskoj borbi. Za sada rejone borbenih dejstava mogu da izoluju snage taktičke avijacije.

3. Taktičke vazduhoplovne snage NATO

Vazduhoplovne snage NATO u Evropi u celini su taktičkog značaja i namenjene su za podršku borbenih dejstava kopnene vojske, pri čemu se podrazumeva zaštita rasporeda, pokreta i borbe taktičkih, operativnih i stratejskih sastava KoV, kao i prostora na kojima se snage koncentrišu i pripremaju za borbena dejstva. Da bi se to ostvarilo svaka komanda vojišta, u načelu, ima vazduhoplovne snage objedinjene pod Združenom komandom taktičke avijacije — ATAF (Allied Tactical Air Force).

Sastav i jačina vazduhoplovnih snaga ATAF-a nisu fiksni. Svaki ATAF ima, načelno, dva ili više sastava taktičkih (nacionalnih) vazduhoplovnih snaga — TAF (Tactical Air Force). Snage TAF imaju promenljivi sastav i namenjene su za podršku jedinica kopnene vojske, načelno, jačine armijskog korpusa. U svom sastavu TAF ima sve vrste taktičke avijacije, sa različitim brojem vingova. U sastavu TAF obično ima 350—450 aviona.

1) Zadaci taktičkih vazduhoplovnih snaga

Celokupne vazduhoplovne snage NATO izvršavaju dve vrste zadataka, i to: osnovni i pomoćni (specijalni). U osnovne zadatke spadaju: stratejska vazdušno-kosmička ofanzivna dejstva, kosmičke operacije, stratejska vazdušno-kosmička defanzivna dejstva, vazdušni transport, borba za prevlast u vazdušnom prostoru, izolacija bojišta, neposredna vatrena podrška, izviđanje iz vazdušnog i kosmičkog prostora i specijalna dejstva.⁶ U pomoćne zadatke spadaju:

⁶ Za stratejska dejstva, vazduhoplovne snage imaju SAD i V. Britanija. Ostale zemlje, članice NATO, imaju samo taktičke vazduhoplovne snage.

punjenje aviona gorivom u vazдушnom prostoru, elektronska dejstva, psihološka dejstva, hemijska dejstva, pronalaženje i spasavanje posada i borbeni dokumentacija.

Za savremene doktrine bitni su pogledi na: realizaciju borbe za prevlast u vazдушnom prostoru, izolaciju bojišta, neposrednu vatrenu podršku i taktičko izviđanje iz vazdušnog prostora. Ove zadatke izvršavaju taktičke vazduhoplovne snage NATO na vojištu i bojištu.

(1) *Borba za prevlast u vazдушnom prostoru* je prvenstveni zadatak taktičkih vazduhoplovnih snaga, zbog toga što ostvarena prevlast omogućava veću slobodu izvođenja borbenih dejstava na kopnu, moru i u vazдушnom prostoru i direktno utiče na njihov ishod. Pored toga, komandantu ZTJ omogućava veći stepen manevra snagama u skladu sa zamisli za predstojeća dejstva. Prevlast u vazдушnom prostoru postiže se ofanzivnim i defanzivnim dejstvima. Ofanzivna dejstva izvede se radi pronalaženja, uništenja ili neutralisanja vazduhoplovnih snaga i sistema PVO protivnika u zoni bitke (operacije). Objekti dejstva su: avioni na aerodromima, aerodromi, radarske stanice za kontrolu vazdušnog prostora, ARJ PVO, KM i CV avijacijskih jedinica i sistema PVO i drugi. Defanzivna dejstva izvede snage PVO radi sprečavanja napada ofanzivne avijacije protivnika po snagama i objektima koji su bitni za uspešnu pripremu i izvođenje bitke (operacije). Prevlast nad zonom bojišta ostvaruje se, prvenstveno, u okviru vojišta, a ako nije ostvarena, komandant ZTJ zahteva snage za ostvarivanje kratkotrajne prevlasti u vazдушnom prostoru, koje mu dodeljuje komanda ATAF.

(2) *Izolacija bojišta* je najvažniji zadatak koji realizuje komandant združene taktičke jedinice. Ostvaruje se dejstvom taktičke avijacije, raketnih i artiljerijskih jedinica zemlja-zemlja i specijalnim snagama, uz primenu elektronskih dejstava i obmanjivanja protivnika. Taj zadatak najefikasnije izvršavaju vazduhoplovne snage, budući da mogu uspešno da nanose udare protivniku na velikim dubinama. Da bi se izolacija bojišta efikasno izvodila u toku bitke, neophodno je da komanda korpusa ima isplanirana borbeni dejstva za naredna 72 sata. Pri planiranju izolacije bojišta komandant korpusa treba da ima na umu opšte ciljeve »dubokih udara«, među kojima su najvažniji:⁷

— da se protivnik primora da odustane od svoje odluke, u odnosu na vreme i pravac izvođenja borbenih dejstava;

⁷ R. V. Richardson, *Isto*.

— da protivnika dovede u situaciju da bude suočen sa stalnim promenama dejstva na bojištu zbog neprekidnih »napada po dubini«, koji treba da budu česti i da se izvode brzo tako da on nije u stanju da shvati namere, nema vremena da popravlja plan dejstava, neprekidno mu se kida proces odlučivanja i ponovo započinje, ima konfuznu borbenu situaciju zbog elektronskog ometanja i vatrenog dejstva po KM, CV i celokupnom sistemu komandovanja;

— da se stvaraju povoljni uslovi za odlučujuće udare po snagama protivnika, čime se doprinosi da se uspeh bitke rešava za kraće vreme i u vlastitu korist.

Da bi ovo ostvario komandant i komanda korpusa obavezni su da neprekidno prate i cene situaciju na bojištu, da na osnovu toga donose brze i pravilne odluke, da dejstva njihovih jedinica budu ekonomična i u svakom pogledu brža od protivnikovih. Osnovni konceptijski stav i zahtev je »misliti i dejstvovati brže od protivnika«. To se ostvaruje putem tri bitne radnje: (1) donošenje odluke, (2) izvršenje dejstava i (3) analiza rezultata. Takav postupak se neprekidno odvija za sve vreme vođenja bitke — operacije.

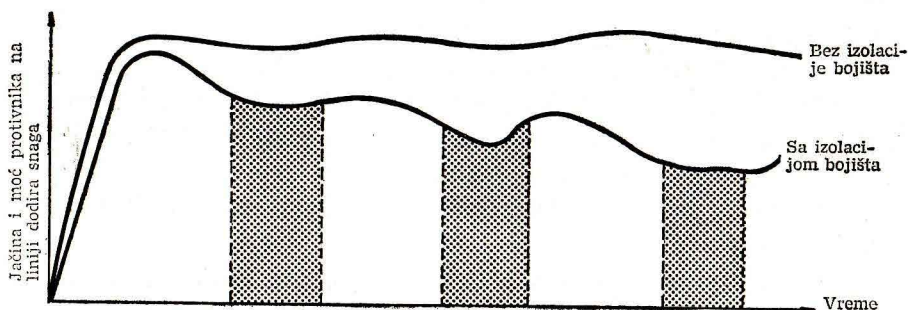
Ovakav konceptijski stav sve će se doslednije ostvarivati uvođenjem novih tehnologija, ali brza odluka za dejstvo najviše zavisi od brzine reagovanja komande na promene u zoni bojišta. Na vežbama i simulacionim modelima eksperti su došli do podataka koji su potvrdili saznanje da protivnikove snage prvog ešelona trpe velike gubitke u početnom periodu bitke od snaga KoV za vatrenu podršku i taktičke avijacije za blisku vatrenu podršku.⁸ Te gubitke protivnik će nastojati da popuni uvođenjem u borbu snaga drugih ešelona. To treba sprečiti dejstvima u izolaciji bojišta. Pri tome, dobija se različita jačina i moć protivnika na liniji dodira, koja se iskazuje krivom (grafikon 1).⁹

Iz grafikona se vidi da jačina i moć (snaga) protivnika manje osciliraju ako se ne vrši izolacija bojišta. Kada se ova dejstva izvode onda njegova jačina i moć opadaju, a u pojedinim vremenskim periodima su čak i vrlo male, što stvara povoljne uslove za preuzimanje inicijative, jer je zaustavljen naredni ešelon a snage u dodiru su oslabljene.

⁸ *Implementing the Airland Battlefield*, »Artillery Journal«, 49 (1981) 5, str. 20—27.

⁹ D. A. Starry, *Extending the Battlefield*, »Military Review«, 61 (1981) 3, str. 31—50.

Izolacija bojišta je osnovni zadatak taktičkih vazduhoplovnih snaga, koji se ostvaruje vatrenim dejstvima po objektima na kopnu i vodi radi njihovog uništenja ili neutralisanja; onemogućavanja ili ograničavanja (usporavanja) pokreta i manevra elemenata borbenog rasporeda, borbene tehnike i transportnih kolona, kao i dezorganizacije sistema komandovanja.

Grafikon 1: Odnos jačine i moći protivnika

Izolacija bojišta se izvodi u zoni počev od 25 (30) km pa po dubini sve do 400 (500) km.¹⁰ U toj zoni osnovni objekti dejstva su: raketne jedinice zemlja-zemlja sa nuklearnim projektilima u polaznim rejonima i na vatrenim položajima, rezerve na mestima prikupljanja i na maršu, komunikacije i objekti na njima, transportne kolone, aerodromi, KM i CV, skladišta i baze za snabdevanje i dr. U priobalnoj zoni objekti dejstva će biti pomorske baze i luke. Na planinskom zemljištu objekti dejstva su useci, prevoji, tuneli i dr.

Za dejstva po objektima malih dimenzija, gde je neophodno precizno pogađanje, planira se upotreba vođenih raketa i bombi opremljenih laserskim, televizijskim i drugim uređajima za vođenje. Za površinske objekte (aerodrome, železničke stanice i sl.) predviđa se upotreba kasetnih bombi i svežnjeva bombi za rušenje betonskih površina fugasnim, parčadnim, probojnim i drugim dejstvom. Pored njih, smatra se da će široku primenu imati i klasične avio-bombe (fugasne, zapaljive i druge) jer su najrasprostranjenije, a istovremeno su jednostavna i jeftina ubojna sredstva taktičke avijacije.

¹⁰ U literaturi nema jedinstvenih stavova o dubinama izvođenja izolacije bojišta. Prema najnovijim podacima to je prostor u granicama 25—75 km, a na većim dubinama je izolacija rejonu borbenih dejstava.

Dejstva se izvode uz primenu odgovarajućeg borbenog poretka u vazдушnom prostoru, koji se sastoji iz: udarnih snaga, snaga za lovačku zaštitu, snaga za elektronska dejstva i snaga za izviđanje iz vazdušnog prostora. Udarne snage štite lovci na jednoj ili više visina, ali sa strane najverovatnijeg napada lovaca protivnika. Avioni za elektronsko ometanje lete u sastavu udarnih grupa, a deo izvršava zadatke iz posebnih zona koje su van domašaja RJ PVO protivnika.

Marš-ruta i profil leta biraju se tako da se uspešno savlada sistem PVO protivnika. Pri njihovom izboru teži se obilaženju zona u kojima su snažna dejstva ARJ PVO i da dolet u rejon objekta dejstva bude s boka. Let kroz zonu snažnog sistema PVO protivnika udarne grupe vrše na visinama manjim od 100 m. Za grupe koje imaju opremu za let sa praćenjem konfiguracije reljefa visine mogu biti i veoma male.

Prilaz objektu dejstva i napad, udarne grupe vrše primenom optičkih i radarskih sredstava ili pomoću aviona koji predvode formacije. Prilaz može da bude iz jednog ili više pravaca. Dejstva noću i u složenim meteorološkim uslovima mogu izvoditi savremeni avioni sa odgovarajućom opremom, kao što su npr. F-111 i *Tornado*. Budući da imaju kvalitetnu opremu, ovi avioni predvode udarne grupe obezbeđujući im podatke za momenat odbacivanja ubojnih sredstava po pokazivaču radarskog nišana, a avioni iz udarne grupe odbacuju ubojna sredstva po njihovoj komandi. Ako neki objekat brani jaka PVO, predviđa se da napad na njega bude izvršen iz jednog naleta ili upotrebom vođenih ubojnih sredstava.

Pored navedenih mera preduzimaju se i druge radi obezbeđenja dejstava udarnih grupa, kao što su: ostvarivanje određenog stepena prevlasti u vazдушnom prostoru za zonu marš-rute leta udarnih snaga ili većih grupa, potpuno izviđanje iz vazdušnog prostora, neutralisanje aktivnih ARJ PVO i radarskih stanica duž marš-rute leta i u rejonu objekta dejstva. Zbog ovakve složenosti izvođenja izolacije bojišta ova dejstva avijacijskih snaga su planska, a ređe po pozivu.

(3) *Neposredna vatrena podrška* ostvaruje se vatrenim dejstvima taktičke avijacije u zoni borbenih dejstava jedinica kopnene vojske. Izvodi se na zahtev komandanta ZTJ kopnene vojske. Zahteva potpunu koordinaciju sa vatrom i pokretom jedinica KoV koje se podržavaju, kako bi se obezbedili uslovi da se podrška pruži u pra-

vo vreme i na pravom mestu, a izbegla svaka opasnost od slučajnih dejstava po sopstvenim jedinicama. Svakom korpusu KoV dodeljuje se određeni broj avio-poletanja za neposrednu vatrenu podršku. Komandant korpusa može dati potčinjenim jedinicama određeni broj avio-poletanja.

Dejstva avijacije usmeravaju se, načelno, na one snage i objekte koji se nalaze van dometa artiljerije i taktičkih raketa zemlja-zemlja. Dejstva se mogu izvoditi i u zoni dometa artiljerije i raketa kada je njihova vatrena moć nedovoljna za uništenje ili neutralisanje objekata ili su oni brzopokretni i ne mogu se neprekidno pratiti sredstvima na kopnu (vodi). Zato su najčešći objekti dejstva oni koji su pokretni, malih dimenzija i dobro maskirani: rezerve, oklopne i artiljerijsko-raketne jedinice i fortifikacijski objekti. Zbog karaktera tih objekata, dejstva po pozivu su najčešći način izvršavanja ovog zadatka.

(4) *Taktičko izviđanje* iz vazdušnog prostora izvršava se izviđačkom avijacijom i letilicama bez ljudske posade, koordinirano sa senzorskim sistemima raspoređenim na kopnu (vodi). Treba da obezbedi potrebne podatke za obaveštajno obezbeđenje borbenih dejstava združenih taktičkih jedinica KoV na potrebnoj dubini. Zbog sve većeg značaja dubine rasporeda protivnika, vojno rukovodstvo NATO poklanja veliku pažnju razvoju sredstava za izviđanje iz vazdušnog prostora. Smatra se da će to izviđanje, zbog povećanja pokretljivosti jedinica i brzine izvođenja borbenih dejstava, masovne primene raznih vrsta oružja i povećanih mogućnosti za njihovu iznenadnu upotrebu, biti glavni uslov za postizanje uspeha u uništavanju protivnika u dubini primenom svih raspoloživih visokopreciznih oružja.

Savremeni izviđački avioni opremljeni su efikasnim uređajima za foto, radio, radarsko, infracrveno i drugo izviđanje. Za izvršenje zadataka i dejstava u dubini protivnika sve su veće potrebe za izviđačkim podacima. Stepem njihovog zadovoljenja predstavlja osnovni kriterij efikasnosti izviđanja iz vazdušnog prostora. Ono treba da obezbedi brzo pronalaženje objekata dejstva, tačno određivanje njihove pozicije i osnovnih karakteristika, pokazivanje objekata jedinicama koje treba da izvrše vatreni udar po njima i dostavljanje podataka o rezultatima tih udara. Zato se zahteva proširenje zone izviđanja, veća tačnost određivanja koordinata, neprekidnost osmatranja i pravovremeno dostavljanje podataka na komandno mesto.

Zbog takvih nastojanja sve je teže usklađivanje zahteva opštevojnih i vazduhoplovnih komandanata za izviđanjem iz vazdušnog prostora.¹¹

Zahteva se da podaci budu dostupni komandantu u što kraćem ili čak u »realnom« vremenu. To omogućava da se skрати vreme za donošenje odluke, a jedinicama obezbedi dovoljno vremena da se svestrano pripreme za borbu. Pri tome, nastoji se da se poveća kvalitet odluke zbog toga što su oružja veće vatrene moći, pa greške i promašaji u njihovoj primeni mogu biti kobni a time i odgovornost komandanta za potpuno i efikasno iskorišćenje borbenih mogućnosti jedinica. Informacija, po svojoj sadržini, postala je znatno složenija a njena procena iziskuje ogromne napore komandi.¹² Smanjenje tih napora vidi se u pronalaženju novih tehnologija za sređivanje, obradu i prezentiranje preporuka korisnicima, koja će činiti osnovu automatizacije komandovanja izradom novih komandnih sistema.

4. *Komandovanje taktičkim vazduhoplovnim snagama*

Komandant vojišta ima pod svojom komandom sve snage vidova. Komandant ATAF-a je odgovoran za upotrebu združenih taktičkih vazduhoplovnih snaga i PVO vojišta. Komandant vojišta reguliše, u odgovarajućem borbenom dokumentu, upotrebu snaga vidova u operacijama.

Na osnovu tog dokumenta, komandant ATAF-a odlučuje o upotrebi vazduhoplovnih snaga, a njegova komanda planira borbena dejstva i kontroliše sprovođenje odluke, odnosno prati tok izvođenja borbenih dejstava svojih snaga. Pre donošenja odluke komandant ATAF-a konsultuje komandanta snaga KoV koje podržava. Donetu odluku dostavlja na odobrenje komandantu vojišta.

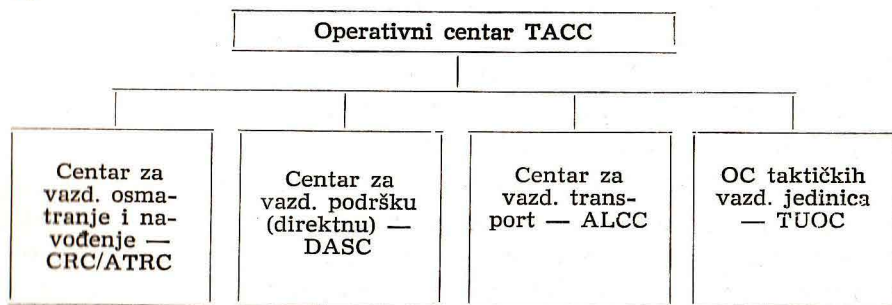
Osnovni princip upotrebe vazduhoplovnih snaga NATO sastoji se u centralizovanom komandovanju i decentralizovanom izvršavanju zadataka. Centralizovano komandovanje omogućava komandan-

¹¹ Za potrebe izviđanja iz vazdušnog prostora eksperti američkog RV smatraju da treba stvoriti supersonične izviđačke avione brzine 4—8 maha na visinama 30—75 km, koji će uspešno odolevati sistemu PVO i brzo stizati do objekta izviđanja. To su vazdušno-kosmički izviđački avioni.

¹² Napadni boj pešadijske divizije (puka) pripreman je u drugom svet-skom ratu približno 5—7 dana. To je danas neshvatljivo i na to vreme se ne može računati. Treba se pripremati za rad na odluci od nekoliko sati, pa čak i minuta. Komanda mora da prikupi, obradi i prezentira 4—5 puta više informacija nego u prošlom ratu. Na prikupljanje informacija i njihovoj obradi troši se 55—60 odsto od ukupnog vremena, a preostalo se troši na analitičko-logičku delatnost organa komande.

tu ATAF-a da efikasno upotrebi vazduhoplovne snage na čitavom vojištu, sasređujući ih na najvažnije zadatke i strategijsko-operativne pravce. Za efikasno komandovanje snagama ATAF-a razvijen je sistem TACS (Tactical Air Control System) za komandovanje i upravljanje borbenim dejstvima i usaglašavanje dejstava sa ostalim vidovima oružanih snaga. Sistem je u stanju da upravlja dejstvima taktičke avijacije koja se izvode samostalno ili u sadejstvu sa kopnenim i pomorskim snagama u svim vrstama rata i svim geografskim i vremenskim uslovima. Koncipiran je tako da omogućava koncentraciju vazduhoplovnih snaga prema zahtevima borbene situacije na vojištu i bojištu. Omogućava centralizovano komandovanje organskim i pridatim vazduhoplovnim snagama, decentralizovano izvršavanje zadataka i brzo usaglašavanje dejstava u vazдушnom prostoru vojišta, kao i efikasno komandovanje snagama u sistemu protivvazdušne odbrane. Preko operativnih centara omogućeno je decentralizovano izvršavanje zadataka, sa mogućnostima direktnog komandovanja kada to situacija zahteva.

Najvažniji elemenat sistema komandovanja snagama na vojištu je operativni centar taktičke avijacije — TACC (Tactical Air Control Center). Iz njega potiču i u njega se slivaju sve aktivnosti vezane za rukovođenje, komandovanje, veze i obaveštavanje (C³I) vazduhoplovnih snaga, kao i brojni pregledi podataka o protivniku. On je povezan sa svim elementima vazduhoplovne infrastrukture i organima jedinica koje se podržavaju, čime je olakšano neposredno integrisanje vazduhoplovnih dejstava sa dejstvima i aktivnostima drugih vidova. To se ostvaruje preko posebnih centara (shema 2):

Shema 2.

Operativni centar upravlja svim elementima komandovanja taktičkim vazduhoplovnim snagama koje se nalaze na aerodromima baziranja i u vazдушnom prostoru. Osnovni elemenat u TACC za sadejstvo sa snagama KoV na bojištu i vojištu je BCE (Battlefield

Coordination Element). To je poseban organ u kojem se nalaze predstavnici komandi i štabova KoV preko kojih se razmenjuju podaci i izrađuju planovi vazduhoplovne podrške. Ovaj elemenat TACC obezbeđuje povratne informacije o tekućoj borbenoj situaciji na kopnu i u vazдушnom prostoru. Na taj način komandant ATAF-a ima mogućnosti da brzo reaguje, menja odluke ili ih dopunjuje i ispoljava energična dejstva snagama taktičke avijacije po važnim objektima na bojištu, prema ukazanim potrebama jedinica kopnene vojske.¹³

U TACC-u značajnu ulogu ima centar za (direktnu) vazduhoplovnu podršku — DASC (Direct Air Support Center). Namenjen je za sadejstvo, kontrolu i komandovanje vazduhoplovnim snagama pri izvršavanju zadataka vazduhoplovne podrške kopnenih i pomorskih snaga. Povezan je sa organima sadejstva i komandama armija i korpusa kopnene vojske. U njemu se stiču podaci bitni za blisku vatrenu podršku, izviđanje i taktički vazdušni transport. Centar ima veze sa predstavnicima avijacije koji se nalaze u komandi armije, korpusa, divizije, brigade i bataljona, čija je namena da pruže pomoć u planiranju i izvođenju vazduhoplovne podrške. Oni predlažu komandantu jedinice KoV dejstva taktičke avijacije u podršci, prenose hitne zahteve za podršku, pružaju pomoć pri izboru terena za sletanje i izbacivanje vazdušnog desanta i slično.

Zaključak

Za realizaciju koncepta »dubokih udara« potrebne su odgovarajuće snage naoružane vatrenim i ubojnim sredstvima, koja mogu ispoljiti dejstva na željenim dubinama. Takvih sredstava, za dejstvo na većim daljinama, za sada nema dovoljno i zato se ulažu veliki naponi da se ona što pre proizvedu.

U sadašnjim uslovima taktičke vazduhoplovne snage NATO najmoćnije su sredstvo komandanata vojišta i združenih taktičkih jedinica kopnene vojske. Njihovom upotrebom komandanti jedinica KoV mogu da ostvare ciljeve bitaka i operacija. Taktičke vazduhoplovne snage najveći doprinos daju efikasnom realizacijom osnovnih zadataka: ostvarivanjem i očuvanjem prevlasti u vazдушnom prostoru, izolacijom bojišta, neposrednom vatrenom podrškom i taktičkim izviđanjem iz vazdušnog prostora.

¹³ Detaljnije videti: A. M. James, *Isto*, str. 16—24.

Borba za prevlast u vazдушnom prostoru ostvaruje se i održava snagama ATAF-a za vojište u celini. Ako na nekom delu vojišta nije ostvarena prevlast, tada komandant združene taktičke jedinice može zahtevati snage za ostvarivanje kratkotrajne prevlasti nad bojištem, čime stvara povoljne uslove za izvršenje dobijenog zadatka.

Izolacija bojišta je najvažniji zadatak taktičkih vazduhoplovnih snaga. Komandant združene taktičke jedinice KoV mora da ima isplanirana borbena dejstva za naredna 72 sata i u okviru njih detaljno planirana dejstva vazduhoplovnih snaga za izolaciju bojišta. U ostvarivanju zadataka i dejstava u izolaciji bojišta komandant združene taktičke jedinice treba da stvori uslove da »misli i dejstvuje brže od protivnika«. Tim dejstvima umanjuje jačinu i moć protivnika na liniji dodira snaga koje su, u pojedinim vremenskim periodima, veoma male i tada ima povoljne uslove za preduzimanje inicijative i brzo širenje postignutog uspeha.

Neposrednom vatrenom podrškom potpomažu se borbena dejstva jedinica KoV vatrenim dejstvom vazduhoplovstva po objektima koji se nalaze van dometa artiljerije i taktičkih raketa zemlja-zemlja.

Izviđanjem iz vazдушnog prostora obezbeđuju se potrebni podaci za obaveštajno obezbeđenje borbenih dejstava združenih taktičkih jedinica KoV na potrebnoj dubini, pošto od njih zavisi postizanje uspeha.

Taktičkim vazduhoplovnim snagama komanduje se centralizovano na nivou komande ATAF-a, korišćenjem sistema TACS. Najvažniji elemenat sistema komandovanja snagama na vojištu je operativni centar taktičke avijacije (TACC). Preko mreže operativnih centara omogućeno je decentralizovano izvršavanje zadataka, sa mogućnostima direktnog komandovanja kada to borbena situacija zahteva.

LITERATURA:

1. Y. Boyer, *La Doktrine d'emploi des forces aeroterrestres americaines — de la »defense active« a »airland battle«*; les Forces clasiques americaines-structures et strategies, Paris, Foundation pour les etudes de defense national, 1985.
2. S. Doerfel, *Antwort auf die strategische Herausforderung*, »Internationale Wehrrevue«, 17 (1984) 3.
3. *Implementing the Airland Battlefield*, »Artillery Journal«, 49 (1981) 5.
4. A. M. James, »Tacair Support for Airland Battle, »Air Univerzity Review«, 4/1984.
5. V. Kondratjev, *Taktičeskaja avijacija v operacijah na TVD*, »Zarubežnoe voenoe obozrenie«, 9/1987.

6. A. Krasnov, *Perspektivi razvitija tehniki i taktiki vozdušnoj razvetki*, »Zarubežnoe voennoe obozrenie«, 9/1985.
7. R. W. Richardson, *Tactics for Army 1986 — Winning on the Extended Battlefield*, »Army«, 3 (1981) 6.
8. D. A. Starry, *Extending the Battlefield*, "Military Review", 61 (1981) 3.
9. V. Tamanskij, *Narušenje upravljenja vojskami*, »Zarubežnoe voennoe obozrenie«, 3/1987.

SUMMARY

TACTICAL AIR SUPPORT OF GROUND FORCES IN THE "DEEP STRIKES" CONCEPT

Starting from the fact the the "deep strikes" concept makes the foundation of the US "air-land battle" doctrine and the NATO "FOFA" (follow-on forces attack) concept, the author discusses: aims and objectives of strikes effected in the depth of the adversary's territory, characteristics of zones of operations of combined tactical units, forms of deep strikes, utilization of NATO tactical air forces and command and control system envisaged by these doctrines and concepts, the main emphasis being placed on the air forces tasks.

The author starts from the conclusion reached by Western experts that for the realization of "deep strikes" concept are needed corresponding forces armed with such fire and other combat means that can produce needed effects at desired depths of the adversary's territory. Air Force units are in present conditions the most powerful instrument of the theatre of operations commander and of other Army units' commanders for attaining the aims and objectives of battles and operations. The main contribution these forces make by the realization of their basic tasks: gaining and retaining the air supremacy, isolation of battlefield, direct air-support of Army units, and tactical air reconnaissance.

RESUME

LE SOUTIEN AERIEN TACTIQUE AUX FORCES DE L'ARMEE DE TERRE SELON LA CONCEPTION DE «COUPS EN PROFONDEUR»

Se référant à la conception de «coups en profondeur» qui représente la base de la doctrine américaine de la «bataille aérienne-terestre» et de la doctrine FOFA de l'OTAN — «coups sur les forces du deuxième échelon» — l'auteur traite: des objectifs à attaquer en profondeur du territoire ennemi, des caractéristiques de la zone d'action des unités tactiques interarmes, des formes de coups en profondeur à pratiquer, de l'affectation et du commandement des forces tactiques de l'air de l'OTAN à la lumière de la conception en question. L'accent est mis sur les tâches qui incombent aux forces de l'air.

L'auteur procède des connaissances émises par des experts occidentaux, à savoir que la réalisation de la conception de «coups en profondeur» exige des forces appropriées dotées de moyens de feu et meurtriers et capables de livrer leurs actions en profondeur voulue du territoire ennemi. Dans les conditions présentes, les forces de l'air constituent le moyen le plus puissant sous les ordres du commandant du théâtre d'opérations et des autres commandants d'unités de l'armée de terre dans la réalisation des objectifs des batailles et des opérations. La contribution la plus importantes de ces forces se voit dans la réalisation efficace des principales tâches: mettre à profit et maintenir la prédominance acquise dans l'espace aérien; les actions menées pour isoler le théâtre d'opérations; les actions de soutien direct aux unités de l'armée de terre et la reconnaissance aérienne tactique.

РЕЗЮМЕ

ТАКТИЧЕСКАЯ АВИАЦИОННАЯ ПОДДЕРЖКА СИЛ СУХОПУТНЫХ ВОЙСК В КОНЦЕПЦИИ „ГЛУБОКИХ УДАРОВ“

Исходя из того, что концепция „глубоких ударов“ представляет собой основу американской доктрины „воздушно-наземного сражения“ и НАТО доктрины — „удары по вторым эшелонам“, в труде рассматриваются: цели соединений, формы проведения глубоких ударов, использование и управление тактическими авиационными силами НАТО в этой концепции. Главное внимание уделяется задачам авиационных сил.

Автор исходит из мнения экспертов Запада, что для реализации концепции „глубоких ударов“ необходимы соответствующие силы, вооруженные боевыми средствами, которые могут выполнять действия на желаемых глубинах территории противника. В нынешних условиях авиационные силы являются наиболее мощным средством командующего театром войны и остальных командиров частей сухопутных войск для осуществления целей и операций. Самый большой вклад эти силы вносят в эффективную реализацию основных задач: осуществлением и сохранением приобретенного превосходства в воздухе, действиями в изоляции театра военных действий, действиями в непосредственной огневой поддержке сил сухопутных войск и тактической разведкой из воздуха.